

Popisy českých osad na Volyni — Sofijevka

Mikuláš Šulzenko

Při železniční trati směřující od staré rakousko-uherské hranice přes Radzivilov-Dubno-Rovno a Kyjev, je staré městečko Verba. Rovnoběžně s tímto směrem vede také státní silnice, která nyní spojuje město Lvov s Kyjevem. Silnice byla před padesáti lety jen „traktiem“, později slula jako křídové silnice (vysypána křídou). Teprve po první světové válce polská silniční správa postarala se o řádnou asfaltovou silnici, kterou v r. 1940 Rusové značně rozšířili.

Po obou stranách této železniční dráhy a silnice byly všude rozsáhlé lesy, střídající se palouky s lesním porostem, polmi a lukami. Šlo-li se dál, les se stával hustějším a stromy byly stále mohutnější. Obrovské a staré duby poskytovaly hojnou výživu stádům divokých vepřů; palouky a bujné samorostlé mláži udržovaly divoké kozy a sraky a také vlci se tu občas objevovali a byli dosti dotěrní.

Tyto lesní prostory, na kterých byly založeny Sofijevka, Smolárna, Ridkoduby a Kamenná Verba, patřily šlechtici Molodeckému, jež je obdržel jako dar od ruského cara Alexandra II. Pan Molodecký brzy zemřel a jeho mladá choť se znovu provdala za ruského šlechtice Dmitrije Lvoviče Svěčnickova. Sám Svěčnickov pravděpodobně v okolí tom nebydlel, neboť ta místa nikým nebyla valně navštěvována. Městečko Verba, prastará ukrajinská obec Ptyč a také stará obec Eľohorodka spadaly pod pravomoc volyňské gubernie se sídlem v Žitomíru u Kyjeva a nejbližším městem bylo Dubno, 25 km vzdálené. Na jih od této městečka starodávné město Kremenec, 26 km vzdálené. Na severozápad od Verby, kam sahal tento lesní katastr, bylo městečko Kozin, významné svými jarmarky, kontrakty.

Před založením obce Sofijevky ve službě u Dmitrije Svěčnickova byl chmelařem Čech, jménem Příbyl. Pocházel pravděpodobně ze žateckého kraje a nasázel na poli Svěčnickova kolem 1.000 kop chmele. Pěstování chmele v tehdejších dobách v Rusku bylo velmi výnosné a proto i p. Příbyl získal si oblibu a přízeň u p. Svěčnickova. Stal se jeho důvěrným a spolehlivým rádcem.

Vedle Příbyla lesním správcem byl druhý Čech František Loskot, který dohlížel a řídil veškerou práci v lese. František Loskot byl snad více podnikavý a ziskuchtivý;

spachtoval si od Svěčnickova několik desatin pole, na kterém začal hospodařit také pro sebe.

Neví se z jakého popudu manželé Sofie a Dymitr požádali p. Příbyla, aby se rozjel a sháněl osídlence na jeho majetek. Uposlechnuv rozkazu svých pánů, rozjel se p. Příbyl po českých osadách již dříve založených a osídlených a sháněl osídlence na majetek Svěčnickova. Hlásili se k p. Svěčnickovovi většinou nemajetní, kteří se prozatím ještě nikde nemohli uchytit. Svěčnickov jim dával pozemky s lesem do pachtu na 12 let, za plat od 3 do 4 rublů za desatinu. Zásévali malé plochy polí a při tom mýtili les, který jim byl určen.

Tak vznikla malá zemláňková kolonie u městečka Verby a u ukrajinské vesnice Bělohorodky, kterou dlouhý čas jmenovali Bělohruška. Tato kolonie, vzniklá u Verby, jejímž zakladatelem byli Josef Bartoš, Holoubek, Rezek, Jan Mikulecký, Jan Cejner, Jan Novotný, Čálek, Cibulka a Šembera, nesla své původní jméno Verbovská ulice.

U ukrajinské vesnice Bělohorodka vznikla druhá česká kolonie, kde se usídlili první průkopníci: Cimr František, Knížek, Kratochvíl, Vlk, Adámek, Fiala, Valenta, Jan Bureš a František Loskot.

Uprostřed této zemláňkové osady vykopali si 15metrovou studni, zařídili kovárnu, kde kuli hlavně sekery, motyky a krumpáče. Občané těchto osad ve volných chvílích v létě a celý podzim a zimu poráželi a korcovali les a dřevo odváželi do vzdálenějších obcí na prodej. Ti, co postrádali dopravní prostředek dávali dřevo na hromady a pálili.

Asi dva km na západ směrem k městečku Kozin přistěhovalo se zase několik rodin a ti si zvolili za hlavní těžiště své existence pálení vápna z kříd. Byla to třetí kolonie, která nesla jméno Vápenka nebo Kozí Hřbet. Tak nazývali křídové kopce, které tam trčely.

V posledním směru od kolonií Vápenky na roviněm prostoru rozkládaly se louky porostlé křovím. Tento prostor osídlily rodiny ze starší české obce Semidub. Zde si propachtovali pole a založili zase novou kolonii, kterou pojmenovali „Semidubská“; někdy jí říkali „Semidubské kráky“. Tito přistěhovalci se po čase osamostatnili, měli svého starostu a v r. 1926

si vystavěli svoji školu.

Kromě těchto se stěhovali a postupně usazovali i jiní poblíž městečka Verby, na t. zv. „Smolárně“. Občany do Smolárny verboval lesní správce František Loskot a dostal za to 10 ha půdy darem od Svěčnickova.

V r. 1899 pan Svěčnickov prohlásil, že veškerou půdu Sofijevského katastru prodá do vlastnictví. Kupní smlouva byla společná z toho důvodu, že iměníje Svěčnicková bylo prodlouženo u kyjevské křesťanské banky. Podmínky koupě do vlastnictví nebyly únosné jen pro některé pachtýře. Odhadní cena za desatinu byla 180 rublů ve zlatě, splácená během tří roků. Mimo to, každá desatina byla zatížena dluhem, který byl rozvržen našim kolonistům na 50 ročních splátek po 3 ruble za desatinu s úroky. Mnoho sociálně slabších rodin opustilo svá místa jiným, kteří se sem nastěhovali. Mnoho rodin v té době odstěhovalo se do Bosny. Jan Bureš také jel do Bosny na podívanou, ale zakrátko se vrátil a zůstal na Sofijevce. Svěčnickov, když viděl, že mnoho půdy zůstane neprodané, požádal Fr. Loskota o získání nových zájemců z jiných českých obcí a byl za to odměněn darem 8 desatin orné půdy do vlastnictví.

Sofie Svěčnickovová, přítelkyně Čechů darovala 2 desatiny půdy pro účely budoucí školy a ve smlouvě požádala o jméno obce Sofijevka. Tímto způsobem v průměru 6 km vzniklo 5 českých osad. Vrbovská kolonie (byla to ulice asi 2 km dlouhá), kol. Bělohruška, Vápenka, Semidubská kol. (také asi 2 km dlouhá, (Smolárna a chutor Marianka osídlena 6 ukrajinskými rodinami.)

Práce, která nyní na osadníky čekala, byla obrovská. Koupené lesy bylo nutno co nejrychleji vykácet a proto přes celou zimu dali se do kácení stromů, brzy na jaře vykorcovali pařezy a každý se snažil na získaném poličku jako dlan, hrbatém, kořenatém „zadrápat“ trochu té jařiny. O jednom nešťastném příběhu nutno se při tom zmínit.

Jeden z prvních zakladatelů obce Josef Bartoš, narozený v Čechách r. 1862 ve Vohniševě-Nové Město nad Metují, oženil se r. 1885 s Annou Adámkovou, kterou poznal již také v novém prostředí a zpachtoval si od Svěčnickova 6 desatin lesa. Snažili se oba les co nejrychleji vymýtit a pařezy vykorcovat.

Pokračování

Popisy českých osad na Volyni — Sofijevka

1. pokračování

Mikuláš Šulženko

Při této těžké a namáhavé práci zastihla je sněhová bouře v lese při práci. Silná vichřice zlomila zpráchnivělý osikový strom, který přímo zasáhl mladou p. Bartošovou a na místě byla mrtva. Byli spolu sotva půl roku. Dnes ještě ten dědeček žije u svého syna Václava, reemigranta, osídleného ve Vrutku, okr. Podhořany. Za svoji mozolnou práci ztratil již úplně zrak, ale humor, jaký mival na Volyni, ještě při něm zůstal a často vzpomíná, jak spadl do studně 16 m hluboké a nic se mu při tom nestalo.

Brzy po výkupu skoro všichni osídlenci bydleli ve vlastních staveních, dřevěných domcích, krytých slaměnou střechou, poněvadž nadbytek lesního materiálu je přímo nutil a pobízel, aby se z něho stavělo. Že se někdy museli uskrovnit jen suchým chlebem, při tak těžké práci, jest samozřejmé. Děti i dospělí chodili bosi tak dlouho, než napadal sníh. Nejčastějším jídlem byl hrách a jáhlová kaše. Několik roků celé zimy děti i dospělí do úpadu pracovali v lese, aby na jaře přibýlo zase kousek políčka. Brzy se také objevila mlátička. Dosud se mlátilo jen cepy.

Kolem roku 1900 se začalo v obci vyučování. Do školy se chodilo k Fr. Cimrovi, neboť jeho dům byl největší. Prvním učitelem byl Čech Sameček, který vyučoval docela soukromě.

Po roce Sameček odešel a děti navštěvovaly ruskou (cerkvnoprichodskou) obecní školu v Bělohorce.

Díky podnikavosti našich osídlenců vznikla v r. 1900 první cihelna kraj. Žáčka. O něco později K. Žáček měl už dvě cihelny. Před rusko-japonskou válkou vznikla cihelna Loskota, J. Cejnera, Cimra,

pak Dolejše, za Vápenkou a na konec Tabulky.

Když začala rusko-japonská válka někteří sofijevští občané byli nuceni se jí také zúčastnit. Nejsem dostatečně informován, abych vyjmenoval všechna jména, proto se omezím jen na ty, o kterých něco vím.

Jednoho krásného dne Antonín Macák, Jaroslav Plos, Josef Chaloupecký, Florián a Antonín Cihla, rozloučivše se s manželkami a dětmi kráčeli k Cihlovům, neboť tam měli umluvený sraz. U Cihlů totiž měli první sál. Tam společně ještě pohostili a odtud sofijevská kapela je doprovázela do ukrajin. obce Ptyča. Tam byl sraz všech záložníků celé volosti. Hodnostář pravoslavné církve z Počajovského kláštera odsloužil mši svatou na počest vítězství nad nepřítelem a poděkoval Čechům, kteří na ukončení slavnosti zahráli „Kol slaven“ a „Bože cara chrani“.

Nikdo však ze záložníků nechyběl a za necelý rok se všichni vrátili domů.

Těsně před japonsko-ruskou válkou r. 1904 začali Sofijevští se stavbou školní budovy na věnovaném pozemku, kterého část již určili pro hřbitov. Ve vlastních cihelnách připravovali materiál a na jedné schůzi jednohlasně se usnesli na stavbě na vlastní náklad. Podle stavitele Andrijevskeho z Radzivilova celá školní budova měla stát 4.000 rublů a potah na svažení potřebného materiálu. Celý ten obnos byl rozvržen na desatiny, aby se předem vědělo, kolik rublů připadne na každého občana. Do komise pro stavbu školy byli zvoleni František Bureš, Antonín Horák, Václav Tabulka a Josef Bartoš. Starosta obce společně se školní ko-

misí se pokusili požádati okresní „zěmskiju upravu“ o peněžní stavební zápůjčku. Žádosti bylo vyhověno v tom smyslu, že státní pokladna poukázala jako dar 500 rublů.

Současně se školní budovou Žáček, máje dost vyrobených cihel ve vlastní cihelně, vystavěl nový sál pro účely obce. Od té doby staré dřevěné domky se poněmáhly vytrácely a stavěly se pohodlnější trvanlivější stavby z cihel. I základy vyzdívali cihlami a zalévali cementem, neboť kámen v okolí Sofijevky nebyl.

Vyučování v nové školní budově (1905) zahájil Ukrajinec Isak Dorosenko. Oženil se s českou dívkou sl. Alžbětou Stehlíkovou ze Sofijevky a vyučoval celkem tři roky. Jeho nástupcem byl Grocholský pak Kompanský, Žorňák a po Žorňákově Anna Aspítová, lotyšské národnosti.

A tak poznenáhlu lesní prostory se proměnily v úrodná pole, na kterých se skvěle dařily obilniny, ječel, brambory, cukrová řepa a chmel. Chmelnice, drátěnky, jak se u nás všeobecně říkávalo, u většiny pěstitelů, se objevily po první světové válce. I ti nejmenší malorolníci, kterých zde bylo mnoho, pěstovali 20-30 kop chmele na tyčích. Někteří z nich přetrvávali velkou hospodářskou krizí ještě za dob Polska, kdy bylo mnoho chmelnic likvidováno.

Na pěstování ovocných stromů také nebylo zapomenuto a těsně před první světovou válkou obec se kryla v záplavě zeleně vysokých ovocných stromů, jež poskytovaly bohatou obživu včelám, které dávaly nemalý roční příjem tomu, kdo je pěstoval.

Pokračování

VYSTĚHOVALCI (dokončení)

„Jo, to je těžký říct. To bude záležet od toho, kerej král je šikovnější a umí se lépe prát.“

Mladá očka jsou široce rozevřena, jako by ve večerním soumraku chtěla shlédnout rozluštění záhady, jež je pro ně utajena neproniknutelnou rouškou tajemství - který král to vyhraje.

A v mnohé hlavičce to potom i ve snu vypadal divně: kmitali se tam nastrojení králové na nádherných bělouších a mávali meči až běda.

Josef Kořena ani nezdřímá. Ač bděl, honily se mu hlavou tak podivné obrazy, jaké jsou možné snad jenom ve snu. Nebyli to však na-

strojení králové, ale viděl před svými zraky tisíce šedých vojáků, vysílených, hnaných do neznámých utrpení, přinášejících nespočetné oběti, prolévajících svoji krev a kladoucích své životy. Proč?

Za císaře a krále! Za cara!

Kořena jako by slyšel ty hrůzné povely, o nichž často četl v románech a povídkách z vojenského života.

A dále před jeho zraky vyvstávaly další a další hrůzy: hořící města a vesnice, strádající ženy a děti.

Vyšel ven do tmavé noci . . .

Ticho, jež nebylo rušeno ani nejmenším šelestem na něho působilo ještě tíživěji . . .

Je to vůbec možné, aby se našli lidé, kteří by chtěli tento posvátný klid rušit hřměním děl, střelbou pušek a naříkáním nespočetných obětí?

Je to vůbec možné, aby ty krásné plody, které daly jejich mozoxy, řady ty klidné chaloupky, ty plné stodoly lehly popelem?

Je to vůbec možné, aby ta jejich krásná pole místo pluhu byla rozrývána náboji a aby se po nich proháněli lidé, jež si navzájem mají být vrahy, místo toho, aby se navzájem milovali?

Je to vůbec možné, že to všechno, co už dnes zažil, není jen ošklivý, ale příšerný sen?

Je to možné, že je vůbec válka?

Popisy českých osad na Volyni — Sofijevka

2. pokračování

Mikuláš Šulzenko

Vypuknutí první světové války vážně ochromilo a pozastavilo rozvoj obce, avšak nikoho přespříliš nepřekvapilo a všichni ji přijali s klidem a rozvahou. Byli mobilisováni všichni muži do 42 let. Jako záložníci nastoupili do ruské armády: Václav Bartoš, Josef Horák, Alexej Lněniček, Josef Mikulecký, Vladimír Novotný, Josef Chmelík, Josef Cejner, Jan Prošek, Josef Prošek, Vladimír Kazilovský, Filarct Lněniček, Alexandr Tabulka, Antonín Tabulka, Karel Žáček, Emil Žáček, Vladimír Zajiček, František Bureš, Antonín Macák, Vincenc Jesínek, Bednář Jan, Lukaščuk Foma, Pavel Procházka, Josef Stejskal, Josef Mašek a j.

Do českých legií dobrovolně vstoupili: Alexej Lněniček, Kazilovský Vladimír, Horák Josef.

Václav Bartoš padl pod Ruskou Rávou a Vincenc Jesínek zemřel ve vojenské nemocnici.

Josef Chmelík byl dvakrát raněn a třikrát vyznamenán. Po prvé byl vyznamenán stříbrnou medailí za odvalu, druhé vyznamenání jeho byl stříbrný válečný kříž 4. řádu sv. Jiřího, který mu byl připevněn vlastní rukou generála Brusilova. Po třetí byl vyznamenán za křížem 3. řádu sv. Jiřího.

V r. 1915 se fronta přiblížila k obci a převálila se přes ni až za řeku Ikvu u Dubna a stála na řece plných 9 měsíců. Všichni byli připraveni k odjezdu. Nikomu se však z domova nechtělo. Koho kozáci večer z obce vyprovodili, ten se přece na evakuaci rozhodl a někteří z nich se dostali až za řeku Don k donským kozákům. Mezi nimi se tam také dostal zakladatel obce Josef Bartoš. Dostal tam kus pole a trochu brambor „na sadičku“.

Když začal brambory na sázení krájet, jak se to obvykle na Volyni dělalo, všichni kozáci se tomu divili a konstatovali, že neporostou, poněvadž sami sázeli celé a pod rýč. Když Bartoš brambory nasázel pod pluh, hromadně se přišli podívat, jak to dělá. Ještě více napínal jejich zvědavost tím, že si pořídil rádlu a vzešlé brambory ohrnul pěkně do záhonků.

Když pak na podzim brambory sklízeli, zase ho obdivovali, jak rychle a dovedně umí si poradit a žasli nad tou skvělou úrodou. Bartoš za toto poučení hojně obdaril moukou, masem, sádlem a příštím rokem to začali dělati také tak.

Ti, kteří se před frontou nevystěhovali, museli pod nátlakem rakouské okupační armády odejít do zázemí, kde hodně zkusili.

Po ústupu rakousko-uherské armády vraceli se zase všichni domů, ale mnozí navrátilci shledali jen popeliště a polozbořený sklep. Ovocné stromy v zahradách byly částečně vymýceny a částečně okousány hladovými koňmi, které sem vojáci uvazovali. Sloupy na chmelnicích uřezány a užity na kryty a zákopy. S hospodářskými stroji se také nikdo neshledal a tak se muselo zase začít znova.

Pole, zarostlá plevelem, musela se řádně obdělávat a nebylo opravdu čím. Zažili zase mnoho trampot a úmorné a namáhavé práce než to trochu přivedli do pořádku.

Konec války nevěstil, jak je všeobecně známo, žádný klid. Carská armáda se rozpadla - na její místo utvořila se Krasnaja Gvardija. Po ní přišly ukrajinské vojenské oddíly hejtmana Skoropadského a Němci-interventi, pak petlurovci, zase krasnogvardějci a konečně Poláci. V dobách „bezvládní“ hodně utrpěly lesy, které byly bezohledně ničeny.

Válka ještě neskončila a již se občané starali, aby se v obci vyučovalo. A tak v roce 1917, v měsíci březnu byl do obce dosazen válečný zajatec rakousko-uherské armády František Holý z Čech, (Kopidlno u Jičína) a vyučoval až do konce školního roku 1919. Potom se navrátil zpět do vlasti. Jeho působení na Sofijevské škole zanechalo dlouhá léta jen samé krásné vzpomínky. Byl to opravdu inteligentní, společenský člověk a prvotřídní pedagog. Jeho přesnost, láska a oddanost, věnovaná škole a dětem, vzbuzovala zájem nejen občanů ze Sofijevky, ale i občanů vzdálenějších obcí. Působil zdárně v obci plné tři roky, ke spokojenosti všeho občanstva a dětí, jež si rády na něho vzpomínaly. S jeho osobností jsou spjaty začátky spolkového života v obci. Jeho přičiněním byl založen první pěvecký soubor v okrese (gmině). Díky jeho obětavosti bylo započato s divadlem pro školní mládež. K tomu účelu bylo zakoupeno jeviště loutkového putovního divadla a přizpůsobilo se podle potřeb sálu. Některé kulisy pan učitel přemaloval, aby plně vyhovovaly účelům.

Založení obecní knihovny také jest nerozlučně spjata se jménem tohoto učitele. Za peníze, které těžil z pořádaných vystoupení, objednal přímo z ČSR několik desítek svazků vybrané české literatury pro vesnické čtenáře.

On sám zajisté měl také rád sofijovské občany, neboť při zájezdu r. 1926 do Zborova také se výpravy zúčastnil a po památné slavnosti u Zborova od výpravy upustil a zajel si ještě jednou do obce, kterou měl tak rád, aby si ještě jednou pohovořil s jejími občany. Dnes je v pensii a bydlí na Moravě.

Po učiteli Fr. Holém byl na školu v Sofijovce dosazen Václav Křivka, který působil na škole až do r. 1925. Polský školní inspektor zřídil tam školu dvoutřídní a dosadil tam v r. 1922 výpomocnou učitelku polské národnosti sl. Majentulskou.

Po dvou letech vystřídala sl. Majentulskou učitelka zase polské národnosti sl. Janina Oleká.

Spolkový život v obci se vzmaal ze dne na den a pěvecký soubor založený F. Holým, rozšířil svoji ušlechtilou práci tím, že se začala cvičit také divadla pro dospělou mládež.

V roce 1922 byl založen sbor dobrovolných hasičů. Na jedné schůzi starostů verbovské gminy vystoupil okresní instruktor hasičstva, Čech Křížek ze Straklova a nabádal starosty k zakládání hasičských sborů. Tato výzva přesvědčila pokrokového starostu zdejší obce Josefa Chmelíka, který ihned pozval instruktora na valnou schůzi v obci a všeobecný souhlas dal podnět k rychlému organizování sboru dobrovolných hasičů v Sofijovce. Na téže schůzi byl zvolen výbor v tomto složení: starostou sboru byl zvolen Antonín Macák, velitelem Jan Prošek, hospodářem Jan Bureš, tajemníkem učitel Václav Křivka a cvičitelem Josef Chmelík. Jelikož nově založený sbor potřeboval veškeré nářadí, pořádaly se zábavy v novém sále Antonína Kazilovského a výtěžky se určovaly na stavbu hasičské zbrojnice a jiných potřebných věcí. Mladý sbor vybavoval se velmi rychle. V r. 1926 měl dvě ruční stříkačky, dva velké sudy na kolách na dovážení vody, jeden vůz, žebříky a háky. Činní členové byli vybaveni hasičským pásem, sekoučkou a helmou. Při slavnostních příležitostech každý hasič měl stejnokroj.

(Pokračování)

Popisy českých osad na Volyni — Sofijevka

3. pokračování

Mikuláš Šulženko

Ochotnický divadelní kroužek pochopil význam hasičského sboru v obci a veškeré příjmy z pořádaných divadel odváděl na účely sboru. Vozu od střikačky se používalo jako smutečního při pohřbech, což bylo čestnou povinností sboru.

Hmotné postavení všech občanů v obci v tehdejší době bylo velmi dobré. Chmel, kterého se zde pěstovalo asi 25 ha se dobře platil zlatými rubly, ostatní zemědělské produkty také nebyly laciné. Mnozí zemědělci si přikupovali půdu ve vedlejších obcích ukrajinských Bělohorodka a Ptyša, někteří z parcelovaného polského zestátněného majetku na Dubinách polských. Ti druzí, jež půdu nepotřebovali, zařizovali si modernější zemědělské stroje a hlavně dbali o zlepšení staveb. Došky na stodolách a šindel na obytných domech mizely a krylo se pocínovaným plechem, taškami z cementu nebo eternitem.

Lidé byli ve vsi dobří a hlavním jejich rysem byla poctivost a pracovitost. Sobectví nebo antagonismus vůči jiným národům, s kterými zde žili, neexistoval. Šel-li někdo do města Dubna nebo Křemence, byl si jist, že se svezde. O nedělích a o svátcích se krajané vzájemně navštěvovali a bohatě se hostili. Pouť (říkávalo se v Sofijovce hasičská) 21. září trvala dva dny. Hosté, zvláště hasičské sbory, jež sem na pozvání dojezdy ze vzdálenosti až 20 km, poctily se společným obědem a večeří. K polední druhého dne se teprve ubírali do svých domovů. Posvícení, které tu bylo po ukončení zemědělských prací, oslavovalo se až tři dny. První den, bylo to vždy v neděli, se šlo do pravoslavné církve, poněvadž 80 procent občanů byli pravoslavnými a po bohoslužbě se obědvalo někdy až do 8 hodin večer. Pak se šlo do sálu tančit. Druhý den odpoledne byla „zlatá“ a třetí den to byla „sousedská“. O zábavách bývalo veselo a výtržností bývaly velmi řídkým zjevem. Tančili mladí i starší. Také dětem školního věku se zahrálo několik valčíků a polek o posvícení pro zpestření tohoto odpoledne.

V roce 1925 český učitel Václav Krivka opustil školu a odešel za jiným povoláním. Jaké pohyby vedly jej k resignaci z učitelského povolání není nikomu známo. Odešel on a s ním přestala soustavná práce ve škole. Vystřídala ho učitelka Olga Svobodová, která po

krátké době těžce onemocněla a škola byla úplně uzavřena.

Z nařízení polského inspektora Chomina nastěhovala se do budovy polská učitelka sl. Wladyslawa Kirlisovna s celou svojí dosti četnou rodinou a vyučovala ukrajinské děti z Bělohrudky. Děti ze Sofijovky se celou zimu koulovaly, klouzaly a sáňkovaly. Rodičům se takové poměry nelíbily a žádali školního inspektora o rozvázání školního poměru s uč. Svobodovou a obsazení jejich školy jiným učitelem.

Po dlouhých intervencích 18. 2. 1928 byl na školu dosazen soukromý matiční učitel Mikuláš Šulženko z Bocánovky.

Učil zde češtinu a jako vedlejší předmět polštinu. Školu a děti měl rád a proto také se pustil do svědomité práce. Během několika roků provedl nákladné opravy uvnitř školy, vyměnil veškerý nevyhovující nábytek za nový, odpovídající přepisům, dokonce i podlahy natřel v učebnách. Školní pole osázel ovocnými stromy a celý objekt oplotil dřevěným plotem. Jeho působení na této škole trvalo celých 19 let a během té doby prodělal s obcí všechny změny, jak je přinesla nedávná doba a snažil se obyvateli dobré i zlé.

V této době žila celá obec velmi intenzivním kulturním životem. V podzimním a zimním období se každým rokem ve škole pořádaly nějaké kursy pro dospělé. Mládež byla zapojena do divadel kroužku, který každým rokem nacvičoval dvě nebo tři divadelní hry v jazyce českém. Školní mládež také nezůstala pozadu s divadelními představeními a každé vánoce obsadila nějakým výchovným kusem.

Školní knihovna se rozrůstala. Vedle 117 svazků polských měla 180 svazků českých.

Také obecní veřejná knihovna stále rostla a těsně před druhou světovou válkou čítala 387 svazků. Knihy byly postupně zakupovány z částek věnovaných místním kolem České matice školské. Knihovnictví bylo také svěřeno učiteli. Před odjezdem do ČSR knihovna byla odevzdána okresnímu výkonnému výboru ve Verbě.

Z časopisů nejvíce byl oblíben „Hlas Volyně“, později „Krajanské listy“. Mimo těchto časopisů byly v obci odebrány: Milotický hospodář, List paní a dívek, Pražský ilustrovaný zpravodaj a Humoristické listy. I polské noviny se ode-

bíraly, většinou však odborné, zemědělské.

Včelařství bylo v Sofijovce velmi rozšířené. Kdo byl prvním pěstitel včel není známo. Způsob pěstování včel se vyvíjel postupně. V 1930-1931 byl pořádán kurs včelařský pro pěstitelé. Podle statistiky před druhou světovou válkou bylo v Sofijovce 28 včelstev.

Život v letech třicátých a něco později plynul celkem nerušeně, jako v každé obci.

Při vypuknutí polsko-německé války lidé věděli, že válka dlouho nepotrvá a proto se obávali, že budeme obsazeni Němci.

Po sedmnácti dnech s ulehčením přijali zprávu, že již v Dubně pochoduje Rudá armáda. Vesnice přeplněna důstojníky a jejich rodinami z Katovic postupně se vyliďňovala a všichni mířili na jihovýchod do Rumunska. Rudá armáda pochodovala dále na západ, směrem ke Lvovu. V této vojně zůstal jako nezvěstný Petr Macák. Ostatní, jako Veverka Alexandr, Křivka Vladimír, Vacek Vladislav, Florian Slavomír, Žáček Alexandr a Zarembo Stanislav, se vrátili teprve za několik měsíců.

Dne 1. října 1939 naše obec byla sloučena se Sofijevkou II. v jeden celek.

Jednou z prvních věcí, o něž se sovětská správa postarala, byla reorganizace školství a zahájení vyučování na všech školách.

V naší obci byla zřízena „sedmiletka“, sedmitřídní škola s českým jazykem vyučovacím pro 1.-4. ročník a s ukrajinským pro 5. - 7. ročník.

Dalším úkolem byla reorganizace zásobování obyvatelstva spotřebními zbožím. Než se správná distribuce provedla, jezdilo se až do Lvova pro nákupy. Později byly zřízeny tři prodejny. V jedné byla prodavačkou p. Jukličková, v druhé p. Vl. Dolejš a v třetí Alexandr Odvárka.

Během r. 1939 bylo všem bezzemkům v obci přiděleno pole z větších statků.

V únoru 1941 byl založen v naší obci první český kolchoz na našem okrese. Do kolchozu se začlenili občané z kol. Bělohrudky a Semidubské. Předsedou kolchozu byl zvolen Alexandr Odvárka, účetním a tajemníkem Jan Bureš, hospodářem Antonín Kazilovský.

Jarní práce byly provedeny společně, nikoliv však senoseč a žně.

Hitlerovské Německo přepadlo

Sovětský svaz. O vypuknutí války jsme se dověděli o 2. hodině ranní 23. června. Asi za tři dny prošlo naši vesnici několik německých útvarů, směřujících k státním lesům. U obce Ptyča, na silnici Lvov-Rovno, bránil cestu k Dubnu jeden sov. pěší útvar. Dva dny statečně bránili tento úsek a celá Ptyč lehla popelem.

Ukrajínští nacionalisté vítali příchod Němců a pomáhali jim jako vojenská policie. Taková měla také sídlo ve městečku Verba. V r. 1942 se Ukrajinci postavili nepřátelsky proti Němcům a z ukrajinské policie, která se naráz rozpěhla, stali se buď partyzáni nebo benderovci. Němci se odvažovali do vesnic jen ve dne, když byli v přesile.

Všichni Židé našeho okresu museli do Verby do „gheta“.

V květnu 1942 začala hromadná poprava Židů z Verby. Bylo to kolem 6. hodiny ranní. Rozdělení do skupin, muži, ženy a matky s dětmi na rukou byli hnáni asi 4 km za městečko k pískovně u Ridkodub a tam byli postříleni. Několik jich přece uteklo a dlouho se skrývali v naší obci. Často některý z nich přišel také do školy pro potravu. Jedné rodině jsem poskytl útluk na několik dní než si obstarala bezpečnější kryt. Za několik měsíců přistěžení benderovci byli zastřeleni ve sklepě u Jana Proška naproti škole.

Když už byli Židé v okolí celkem vyhubeni, benderovci pálili polské samoty a polské vesnice, vraždili jejich obyvatele. V naší obci bylo také několik rodin vyvražďeno. U lesní správy za Vápenkou bylo najednou zastřeleno 28 osob, mezi nimi třiletá česká holčička Ludmila Cimrová, dcera padlého pod Duklou Josefa Cimra. Nelítostný osud postihl také Alexandra Loskota, jenž se vracel domů. Koně přitáhl vůz a na něm zavražděného hospodáře. Jednou v noci na samotě přepadli benderovci rodinu Maškových, pobili je a celé hospodářství spálili. Čekalo se, že se vrhnou na nás, proto jsme byli nuceni hlídati po celé noci.

Tak ten těžký a dlouhý čas se vlekl až do prosince 1943. Partizánské oddíly pracující v zázemí nepřítelů zavítaly do naší obce. Byl to oddíl „Kolpakovců“ počtem asi 300 mužů na 80 povozech. Obec je zásobila 600 kg pečeného chleba, 1500 kg ovsu, 1000 kg sena, 2 kravami a 2 vepři.

V lednu 1944 fronta dorazila k Dubnu a na řece Ikvě zakotvila na šest týdnů. Do vsi se nahrnuli Němci i Vlasovci. Ve škole byl

usazen německý štáb. Plných šest týdnů museli chodit muži i ženy kopat zákopy.

Ráno 17. března 1944 bylo ticho jako po vymření. Každý žil v napjatém očekávání. Vyhlíželi jsme východním směrem k ptyčským kopcům. O deváté hodině na zasněžených kopcích se ukázali Rudarmějci s automaty v ruce a zalehli do zákopů vyrytých Němci. Do večera bylo ticho. K večeru do vsi přibývalo nové a nové vojsko a pozdě večer nastal boj. Několika zápalnými dělovými náboji zapálili Němci několik stodol a už to začalo. Děla, kulomety a minomety zahovořily najednou. Dělové náboje dopadaly až do vsi. Dva z nich dopadly na školní dvůr a zahradu, následkem čehož všechna okna ve školní budově se vysypala a byla poškozena také střecha. Občané ukryli se do sklepů a tam seděli do rána. K ránu vše ztichlo a kolem 6. hodiny zavolal na nás do sklepa 55letý Rudarmějec, abychom vylezli, že už jsou Němci pryč. Němci tentokrát utekli až k Radzivilovu a tam se zakopali na celé tři měsíce. Fronta byla blízko, ale život již byl klidnější. Do vsi se nastěhovala vojenská nemocnice a benderovci již neměli do obce přístup.

Začátkem dubna muži od 19 do 55 let - a bylo jich 126 - odešli na okresní vojenkomat hlásiti se dobrovolně do československé jednotky v SSSR. Ruský „vojenkom“ je doporučil české komisi v Rovně. Během několika dnů několik jedinců neschopných k vojenské službě se vrátilo domů a ostatní byli zařazeni do útvarů.

Během roku 1944 ČSJ v SSSR byly odvedeny sbírky: na tankovou kolonu „Pomsta Malína“ 78.000 rublů, mouky 210 centů, másla a sádla 80 kg, masa - většinou slepic, kachen a hus - 120 kusů, samohonu pro výměnu za benzin 120 litrů.

V druhé světové válce padli:

Žáček Alexandr, Lucký Alexandr, Lucký Josef, Cimr Josef, Kazilovský Boris, Kazilovský Alexandr, Bures Stanislav, Lněniček Josef, Odvárka Alexandr, Fajmov, nevím jméno, Fajmon, také bez jména, Pavlík Mikuláš, Mašek Antonín, Rajn Václav, Macák Josef, Macák Josef druhý, Plos Josef, Hálek Josef, Ptáček Václav, Koválčík Mik.

Invalidé po II. světové válce:

Čapek Antonín, Čačenko Vladimír, Cimr Alexandr, Jesínek Alexej, Lněniček Sláva, Loskot Alexandr, Plos Václav, Henych, neznámá jména, Florijan Sláva, Hihlan Josef.

Padli doma:

Jan Prošek, odvlčen v noci benderovci a úkladně zabit.

Po ukončení války mnozí vojini vrátili se domů nemohouce se dočkat návratu svých rodin do Československa. Jen málo jich tam zůstalo: Jaroslav Ledvina, Václav Cupal, Josef Křížek, Václav Křížek a několik svobodných chlapců.

Probíhaly dny a měsíce v očekávání, že se všichni budou stěhovat do Čech. Jedni byli nadšeni tou myšlenkou a byli velmi nedočkaví, někdy až nervosní, jiní hleděli s obavou vstříct tomu, co přijde a byli by rádi, kdyby to stěhování nebylo - neradi by opustili místo, kde otec a dědové se tolik nalopotili, aby založili nový domov a pevnou existenci pro své děti. Často z té nejistoty a žití ze dne na den začali popíjetí kořalku, ktercu si sami uměli zhotoviti doma. Nápoj ten jmenovali samohonka a pilo se jí dost a také na cestu mnoho připravilo.

Začátkem prosince 1946 přijela československá přesídlovací komise pod vedením plukovníka Lazara z Prahy. Měla své sídlo ve Verbě. V komisi spolupracovali Vladimír Křivka, Mikuláš Šulženko, Mikuláš Gudzenko, Antonín Kazilovský a jiní.

Dne 25. ledna 1947 odejel první transport volynských ze Sofijevky a z okresu verbovského.

Na místo sofijevských občanů přistěhovaly se ještě v říjnu ruské rodiny z Bulharska. Byli to vesměs rybáři a malozemci a našim poměrům hospodaření málo rozuměli.

Před odjezdem do Československa celá obec Sofijevka dala postavit na českém hřbitově pomník všem padlým v obci. Pomník pak byl pravoslavným knězem Josefem Antipovičem Lvovem Žuravským posvěcen. Při stěhování v obci nezůstal nikdo. Představovali si naši krajané, že budou ve vlasti opět všichni pohromadě a že i zde založí vzorné obce. Stalo se však jinak.

Většina z nich je osídlena na Podbořansku. Někteří jsou u Chebu, u Mariánských Lázní, na Horšovskotýnsku a na Moravě.

Snažil jsem se, abych podal správný vývoj této obce jako působící učitel od roku 1928 až do doby odjezdu do vlasti. Bude-li mít někdo z čtenářů nějaké připomínky, necht' je laskavě sdělit, aby se popis mohl opravit nebo doplnit.